

Ugovor o trgovinskom zastupanju

Matana, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:270716>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
Katedra za trgovačko pravo i pravo društava

Jelena Matana

UGOVOR O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU

Diplomski rad

Mentor: Prof. dr. sc. Petar Miladin

Zagreb, lipanj 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Jelena Matana pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica ovog diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

(potpis studenta)

SADRŽAJ

1.UVOD	1
2.POVIJESNI RAZVOJ.....	2
3.POJAM I OBLIK UGOVORA O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU	3
4.TRGOVAČKI ZASTUPNIK	4
4.1.RELEVANTNA SUDSKA PRAKSA	7
4.2. PRAVNORELEVANTNA SUDSKA PRAKSA	7
5.NALOGODAVAC	8
6.POSEBNA NAKNADA.....	10
6.1. POSEBNA NAKNADA KOD DISTRUBUTERA KOJI SU BLISKI TRGOVAČKOM ZASTUPNIKU	11
7. PRESTANAK UGOVORA.....	12
8.UGOVORNA ODREDBA O ZABRANI ILI OGRANIČENJU OBAVLJANJA DJELATNOSTI....	13
9. ZAKLJUČAK.....	14
LITERATURA	16

1.UVOD

Zastupanje u najširem smislu podrazumijeva svaki oblik zastupanja nečijeg interesa. U trgovačkom pravu postoji podjela na zastupanje kojeg obavljaju određena tijela društva kojima se manifestira poslovna sposobnost pravne osobe, a s druge strane postoji zastupanje koje obavlja zastupnik kao svoju gospodarsku djelatnost na osnovu specifičnog ugovora sa zastupanim - trgovačko zastupanje.¹ Zastupnici su neizbježni u modernom svijetu jer ne mogu svi subjekti u gospodarskom prometu na stručan, racionalan i učinkovit način štiti svoje interese. Shodno tome, povjeravaju određene poslove zastupnicima. Ugovorom o trgovinskom zastupanju obvezuje se zastupnik da će za vrijeme trajanja ugovora brinuti da treće osobe sklapaju ugovore s njegovim nalogodavcem i da će na taj način posredovati između nalogodavca i njih, te da će, ako je tako ugovoreno, i sklapati ugovore s trećim osobama u ime i za račun nalogodavca, a nalogodavac se s druge strane obvezuje da će zastupniku za svaki ugovor kojega je on sklopio ili koji je sklopljen njegovim djelovanjem platiti određenu proviziju (članak 804. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima).² Uvriježeno je da ugovor o trgovinskom zastupanju sadrži dva pravna odnosa: odnos nalogodavca i zastupnika odnosno interni odnos, te odnos između zastupnika i trećeg odnosno vanjski odnos koji nastaje na temelju ovlasti iz zastupničkog ugovora.

Prvi zakonski tekst koji je sadržavao odredbe o trgovačkom zastupanju bio je Njemački trgovački zakon odnosno, *Handelsgesetzguch*.³ Za trgovačkog zastupnika koristi se riječ *Handlungsagent* te je određen kao samostalni trgovac koji slobodno uređuje svoje odnose s nalogodavcem.⁴ U hrvatskom zakonodavstvu *sedes materiae* prava trgovačkog zastupanja smatraju se odredbe Zakon o obveznim odnosima od 1. listopada 1978. godine koje se odnose na ugovor o trgovačkom zastupanju.⁵

¹ Gorenc, Vilim, Osnove trgovačkog prava, Zagreb, 2001, str. 137

² Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18,126/21, 114/22, 156/22; u daljnjem tekstu; ZOO)

³ U daljnjem tekstu: HGB

⁴ Sikirić, Hrvoje, Ugovor o trgovačkom zastupanju u poredbenom trgovačkom i poredbenom međunarodnom privatnom pravu, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 1994, str. 4

⁵ Zakon o obveznim odnosima iz 1978. godine, u daljnjem tekstu: ZOO/78, dostupno na <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-obveznim-odnosima-1980/clanak-21676593-e9f4-4d74-9bf3-9ca322603ee0>, 19. lipnja 2023.

2. POVIJESNI RAZVOJ

Suvremenu trgovinu bilo bi nemoguće zamisliti da između proizvođača i kupca nema posrednika. Početak razvoja suvremene trgovine kao načina stjecanja novčane koristi javlja se kad se između proizvođača i kupca pojavljuje sve veći broj posrednika, a prva pravna pravila o tome pojavljuju se iz prijelaza 10. u 11. stoljeće.⁶ Pojava novca bila je prekretnica u razvoju trgovine, a kasnijem razvoju pridonosi razvoj pomorstva. Kako je vrijeme odmicalo proizvođačima je bilo neophodno uvesti treću osobu kako bi njihovi proizvodi stigli do kupca. Najraniji oblik odnosa između trgovca i trećih jest institut *commenda* koji se pojavio oko 1200. godine, a u doktrini se smatra dalekim prethodnikom *societa in accomandita*.⁷ U tom obliku suradnje s jedne strane bio je *commendator*, odnosno osobe koje se nisu smjele baviti trgovinom, koji bi povjerio svoju robu ili novac drugoj *tractatoru*, odnosno poduzetniku. U slučaju gubitka, *commendator* bi izgubio samo ono što je uložio, a kada bi trgovali s profitom, *commendator* bi ga dijelio s *tractorom*. Nadalje, sredinom 14. stoljeća se iz instituta *commenda* i plaćanja provizije razvio se institut komisijon kao oblik oneroznog naloga u trgovačkom pravu.⁸ U ugovoru o komisijonu, komisijonar je djelovao u svoje ime, ali za račun komitentata koji je mogao ostati u svojoj zemlji. Proizvodnju na veliko i nove oblike sudjelovanju u nizu između kupca i proizvođača donijela je polovicom 19. stoljeća industrijska revolucija. Jedne od osoba koje su se pojavile bili su i prethodnici modernih trgovačkih zastupnika, a njihovo prvo individualiziranje u pranim izvorima javlja se posljednjih godina 19. stoljeća.⁹ Povijesno gledajući, budući da trgovački zastupnici djeluju samostalno, ali za račun nalogodavca smatra se da su svojom ulogom zamijenili komisijonare. U hrvatskom pravu, kao što je već navedeno, ugovor o trgovačkom zastupanju prvi se puta spominje u ZOO/78 te se njegov naziv nije mijenjao do danas. Mnogi pravници zauzeli su stav da naziv „trgovinski“ nije prikladan jer smatraju da upućuje na zastupanje „trgovine“ te su stajališta da bi „ugovor o trgovačkom zastupanju“ bio bolji izbor jer se radi o ugovoru koji vrijedi između trgovca.¹⁰ U skladu s navedenim, pojam trgovačkog zastupnika bio je zanemaren unutar ZOO/78 odnosno njegova prava su mu bila uskraćena i bio je u znatno lošijem položaju od svog nalogodavca.

⁶ Sikirić, *op. cit.* (bilj. 4), str. 1

⁷ *Ibid.*, str. 1

⁸ *Ibid.*, str. 2

⁹ *Ibid.*, str. 3

¹⁰ Gorenc, Vilim; Belanić, Loris; Momčilović, Hrvoje; Perkušić, Ante; Pešutić, Andrea; Slakoper, Zvonimir; Vukelić, Mario; Vukmir, Branko, Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb, 2014, str. 1238

3. POJAM I OBLIK UGOVORA O TRGOVINSKOM ZASTUPANJU

Ugovor o trgovinskom zastupanju u hrvatskom zakonodavstvu definira ZOO na sljedeći način: Ugovorom o trgovinskom zastupanju obvezuje se zastupnik da će za vrijeme trajanja ugovora pregovarati s trećim osobama o sklapanju ugovora u ime i za račun nalogodavca te da će, ako je tako ugovoreno, i sklapati ugovore s trećim osobama u ime i za račun nalogodavca, a nalogodavac se obvezuje da će zastupniku za svaki ugovor kojega je on sklopio ili koji je sklopljen njegovim djelovanjem platiti određenu proviziju (članak 804. stavak 1. ZOO). Na temelju navedene zakonske odredbe povezane s člankom 811. stavkom 1. i člankom 827. stavkom 1. ZOO-a trgovački zastupnik je samostalni trgovac (v. članak 811. stavak 1. ZOO-a) kojem njegov principal povjerava da trajno, obrtimice (v. članak 827. stavak 1. ZOO-a koji propisuje da se ugovor o trgovačkom zastupanju u pravilu sklapa na neodređeno vrijeme) posreduje između njega i trećih osoba pri sklapanju ugovora te da ih, ako je na to ovlašten, sklapa s trećim osobama u ime i za račun svog nalogodavca (v. članak 811. stavak 2. ZOO-a).¹¹ Direktiva o usklađivanju prava država članica u vezi sa samozaposlenim trgovačkim zastupnicima 86/653 EEZ (Službeni list EEZ L 382/17 od 18. prosinca 1986.); nadalje Direktiva 86/653 EEZ polazi od definicije trgovačkog zastupnika, a ne ugovora o trgovačkom zastupanju. Status trgovačkog zastupnika određuje sadržaj ugovora o trgovačkom zastupanju.¹² Trgovački zastupnik se razlikuje, s jedne strane, od poduzetnikovih radnika i drugih osoba koje on zapošljava po tome što je samostalan te, s druge strane, od veletrgovaca i trgovaca na malo s kojima poduzetnik trguje sporadično te im ne nameće čvrstu obvezu da za njega trajno trguju, po tome što trajno, stalno surađuje s poduzetnikom te djeluje kao njegov posrednik ili zastupnik. Funkcija trgovinskog zastupnika je stoga ponajprije da ostvaruje zadaću posrednika u trgovini, distribucijom poduzetnikovih proizvoda. Kad i ima ovlaštenje sklapati ugovore u ime i za račun nalogodavca, ta se funkcija pridodaje posredničkoj, članak 1. stavak 2. Direktive 86/635 EEZ u tom smislu propisuje da je trgovački zastupnik „samozaposleni posrednik“ koji „ima stalno ovlaštenje za posredovanje... odnosno za posredovanje i sklapanje...“.¹³ Direktiva 86/635 EEZ utječe u velikoj mjeri na hrvatsko pravo trgovačkog zastupanja. Odredbe članka 804. i nadalje ZOO-a usklađene su sa zahtjevima Direktive 86/635 EEZ, no još je važnije da se primjena

¹¹ Prof. dr. sc. Petar Miladin, Trgovačko zastupanje kao dio trgovačkog statusnog i trgovačkog materijalnog prava, izvorni znanstveni rad, Pravni fakultet, Zagreb, 2021., str. 248

¹² *Ibid.*, str. 248

¹³ *Ibid.*, str. 250

ZOO-a u tom dijelu rukovodi načelima po kojima se pravila ugovora o trgovačkom zastupanju trebaju tumačiti i ubuduće usavršavati komforno s tom Direktivom.¹⁴

ZOO općenito prihvaća načelo neformalnosti ugovora, ali za ugovor o trgovačkom zastupanju propisano je da je pisana forma uvjet valjanosti ugovora o trgovačkom zastupanju (članak 806. ZOO-a). Upravo zato što su općenito trgovački ugovori neformalni tako se i ugovor o trgovačkom zastupanju može naknadno osnažiti iako nije u pisanom obliku. Ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pisani oblik smatra se valjanim iako nije sklopljen u tom obliku ako su ugovorne strane ispunile, u cijelosti ili u pretežitom dijelu, obveze koje iz njega nastaju, osim ako iz cilja radi kojeg je oblik propisan očito ne proizlazi što drugo (članak 294. ZOO-a). Smatra se da postoji više razloga koji idu prilog pisanoj formi ugovora o trgovačkom zastupanju.

Ugovor se redovito sklapa na dulje vremensko razdoblje, stoga kako bi se spriječilo jednostrano tumačenje i mogući sporovi, poželjno je da ugovorne strane unaprijed točno odrede prava i dužnosti. Nadalje, pisani oblik najbolja je zaštita trećima. Naposljetku, veliki trgovački zastupnici posluju na temelju općih uvjeta poslovanja, a čija se primjena najjednostavnije ostvaruje pripremom formulara unaprijed.¹⁵ Također, stranke imaju mogućnost ugovaranja dodatnog uvjeta tako da primjerice ugovor mora biti javnobilježnički ovjeren.¹⁶ Osim što je formalan, ugovor o trgovačkom zastupanju, ujedno je je konsenzualan, dvostranoobvezan (sinalagmatičan) i naplatan ugovor.

4. TRGOVAČKI ZASTUPNIK

Obveze trgovačkog zastupnika obilježene su pravnom prirodom ugovora o trgovačkom zastupanju koja im je utisnula upečatljive karakterne crte ugovora o nalogu i službi.¹⁷ Iz članka 811. ZOO-a proizlazi da je zastupnik dužan skrbiti o interesima nalogodavca te u svim poslovima koje poduzima postupati u skladu s načelom savjesnosti i poštenja i pažnjom dobrog gospodarstvenika. U svom poslovanju s trećim osobama trgovački zastupnik mora sve ono što poduzima činiti u namjeri da na što bolji način zaštiti interese nalogodavca. Skrb za interese nalogodavca odnosi se na obvezu promidžbe njegovih proizvoda, edukaciju zaposlenika, držanje skladišta za robu... U skladu s navedenim, zastupnik je poglavito dužan poduzimati sve što je potrebno kako bi posredovao i sklapao poslove za koje je ovlašten, držeći se pritom razumnih uputa nalogodavca (članak 811. stavak 2. i članak 813. ZOO-a). Sukobe li se njegovi vlastiti interesi s interesima nalogodavca, prednost treba dati nalogodavčevim interesima, a što

¹⁴ Miladin, *op. cit.* (bilj. 10), str. 265

¹⁵ Sikirić, *op. cit.* (bilj. 4), str. 37

¹⁶ *Ibid.*, str. 289

¹⁷ *Ibid.*, str. 277

je, primjerice svoj godišnji odmor uskladiti s godišnjim odmorom važnih nalogodavčevih klijenata.¹⁸ Trgovački zastupnik dužan je dati nalogodavcu izvještaj o svemu što je potrebno, poglavito o svakom pojedinom poslu za koji je posredovao ili ga je sklopio. Također, obavezan je davati nalogodavcu sve potrebne obavijesti o stanju na tržištu (članak 812. ZOO-a). Trgovački zastupnik ne bi se mogao u jednom ugovoru pojaviti kao zastupnik objiju ugovornih strana ili kao posrednik i jedne i druge. Posebnost je u tome što obveze trgovačkog zastupnika iz članka 811. stavka 1. i 2. te članka 812. stavka 1. i 2. ZOO-a imaju na temelju članka 811. stavka 3. te članka 812. stavka 3. ZOO-a po uzoru na članak 5. Direktive 86/635 EZ prisilan karakter. Od pravila propisanih člankom 811. stavaka 1. i 2. te člankom 812. stavaka 1. i 2. ZOO-a ne može se u načelu odstupiti ni ako bi to bilo u korist trgovačkog zastupnika.¹⁹ Prisilni karakter odredaba o obvezi obavještavanja i skrbi o interesima nalogodavca svojevrsna su zaštita nalogodavcu kako na tržištu dominantni trgovački zastupnici ne bi smanjili svoje obveze. Povredom konkretnih obveza izvještavanja, koje ugovorne strane u času sklapanja ugovora nisu ni imale u vidu, koje će nastati silom prilika, trgovački zastupnik krši svoje obveze obzirivosti, odnosno zakonski obvezni odnos bez primarne obveze na činidbu, što ovisno o okolnostima slučaja može dovesti, osim do odgovornosti za naknadu štete, i do izvanrednog otkaza ugovora.²⁰ Iz obveze trgovačkog zastupnika da se skrbi za interese nalogodavca proizlazi zabrana tržišnog natjecanja za vrijeme trajanja ugovora.²¹ U slučaju da trgovački zastupnik povrijedi svoju zakonsku zabranu tržišnog natjecanja, dužan je naknaditi nalogodavcu time nastalu štetu. Ovisno o okolnostima slučaja nalogodavac ima pravo i raskinuti ugovor zbog važnog razloga, o kojem će više riječi biti u daljnjem tekstu. Nalogodavac ima, također, u načelu pravo zahtijevati od trgovačkog zastupnika da ga obavijesti o svojim protuugovornim aktivnostima.²²

Prema članku 814. ZOO-a zastupnik je obavezan čuvati poslovnu, profesionalnu i službenu tajnu svog nalogodavca koju je saznao u sklopu s povjerenim poslom. Trgovački zastupnik će odgovarati ako ih iskoristi ili drugome otkrije pa i nakon prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju. Tajnom se smatraju iskustva iz unutrašnjeg poslovanja, postupci, poslovne veze i ostalo što je poznato nalogodavcu ili njegovom uskom poslovnom krugu, ali ne u cjelini i u svakom slučaju te ne velikom broju nalogodavaca odgovarajuće trgovačke grane odnosno sve

¹⁸ *Ibid.*, str. 120

¹⁹ Miladin, *op. cit.* (bilj. 10), str. 277

²⁰ *Ibid.*, str. 278

²¹ *Ibid.*, str. 280

²² *Ibid.*, str. 290

ono što se iz okolnosti pretpostavljene volje nalogodavca treba smatrati poslovnom tajnom.²³ Nije presudno na koji način je do informacije trgovački zastupnik došao, važna je samo volja nalogodavca da se to smatra poslovnom tajnom. Dakako, činjenice poznate velikom broju ljudi ne mogu se smatrati tajnom.

Nadalje, jedna od obveza trgovačkog zastupnika je da je nakon prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju dužan vratiti nalogodavcu sve stvari koje mu je ovaj predao na uporabu za vrijeme trajanja ugovora, osim ako se nisu drugačije sporazumjeli (članak 815. ZOO-a).

Poseban slučaj odgovornosti zastupnika je da odgovara nalogodavcu za ispunjenje obveze iz ugovora u čijem je sklapanju posredovao ili koje je po ovlaštenju on sklopio u ime nalogodavca, samo ako je za to posebno pisano jamčio, a tada ima pravo i na posebnu proviziju odnosno delkredere proviziju (članak 816. ZOO-a).

Trgovinski zastupnik ima pravo na proviziju za obavljene poslove, a nalogodavčeva obveza je da mu istu isplati. Provizija na temelju isključivog prava posredovanja na određenom području naknada je za sveobuhvatno promicanje trgovine principalovim proizvodima i stoga za ukupnu djelatnost trgovačkog zastupnika, tako da je neraskidivo povezana s trgovinom za tuđi račun.²⁴ Aktivnost trgovačkog zastupnika mjeri se prema rezultatu sklapanja i izvršenje ugovora koje on ostvari.²⁵ Pravo na proviziju zastupnik ima za ugovore koji su za vrijeme trajanja ugovora o trgovinskom zastupanju sklopljeni njegovim posredovanjem te za ugovore što ih je zastupnik sklopio u ime i za račun nalogodavca, ako je bio na to ovlašten (članak. 819. stavak 1. ZOO-a). Među ostalim, zastupnik ima pravo na proviziju i za ugovore koje je sklopio nalogodavac ako su sklopljeni s klijentima koje je pronašao zastupnik. U situaciji u kojoj je zastupniku na temelju ugovora o trgovinskom zastupanju povjereno isključivo pravo posredovanja na određenom području ili s određenom skupinom klijenata također ima pravo na proviziju i za one ugovore koje je nalogodavac sklopio na tom području ili s tim klijentima bez posredovanja zastupnika. Zakonom je predviđeno da zastupnikovo pravo na proviziju vrijedi i za ugovor koji je nalogodavac sklopio nakon prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju, ako je sklopljeni ugovor pretežito posljedica zastupnikova djelovanja prije prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju te ako je ugovor sklopljen u razumnom roku od prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju ili ako je ponuda treće osobe za sklapanje ugovora stigla zastupniku ili nalogodavcu prije prestanka ugovora o trgovinskom zastupanju. Provizija neće pripadati zastupniku ako

²³ Sikirić, *op. cit.* (bilj. 4), str. 62.

²⁴ Prof. dr. sc. Petar Miladin, Primjena čl. 830. ZOO-a (posebna naknada) analogijom na distributere koji su bliski trgovačkom zastupniku, izvorni znanstveni rad, Pravni fakultet, Zagreb, 2022., str. 987

²⁵ Sikirić, *op. cit.* (bilj. 4), str. 70

pravo na nju pripada prijašnjem, ali ako je tako pravično moguće je da se podijeli između oba zastupnika (članak 819. ZOO-a).

4.1. RELEVANTNA SUDSKA PRAKSA

Članak 819. ZOO-a usklađen je s člankom 7. Direktive. Za tumačenje u vezi s tumačenjem članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive Vijeća 86/653/EEZ od 18. prosinca 1986. o usklađivanju prava država članica u vezi samozaposlenih trgovačkih zastupnika navedenog članka Direktive relevantno je mišljenje nezavisne odvjetnice Tamare Čapete od 9. lipnja 2022. godine u premetu u povodu zahtjeva za prethodnu odluku koji je uputio Vrhovni sud Poljske.²⁶ Člankom 7. stavkom 1. točkom (b) Direktive 86/653 određuje se da trgovački zastupnik ima pravo na proviziju za trgovačke poslove sklopljene tijekom razdoblja koje obuhvaća ugovor o zastupanju ako je posao sklopljen s trećom osobom koju je trgovački zastupnik prethodno pridobio kao stranku za sklapanje istovrsnih poslova. Tu proviziju naziva provizija za ponovljene poslove. Glavno pitanje koje se postavlja u ovom predmetu jest treba li članak 7. stavak 1. točku (b) Direktive 86/653 smatrati kogentnom ili dispozitivnom odredbom te, posljedično, može li se strankama ugovora o zastupanju dopustiti da isključe pravo trgovačkog zastupnika na proviziju za ponovljene poslove. Zaključno, odredbu treba tumačiti na način da se pravo trgovačkog zastupnika na proviziju za ponovljene poslove može ugovorno izmijeniti ili isključiti, odnosno radi se o otvorenoj oglednoj dispozitivnoj odredbi.

4.2. PRAVNO RELEVANTNA SUDSKA PRAKSA

Po pitanju prava trgovačkog zastupnika na proviziju relevantno je mišljenje nezavisne odvjetnice Tamare Čapete od 24. studenog 2022. godine u povodu zahtjeva za prethodnu odluku koji je uputio Vrhovni sud Češke.²⁷ U konkretnom slučaju, radi se o analizi članka 17. stavka 2. točke (a) Direktive Vijeća 86/653/EEZ od 18. prosinca 1986. o usklađivanju prava država članica u vezi samozaposlenih trgovačkih zastupnika, kojim je utvrđeno pravo trgovačkog zastupnika da od nalogodavca dobije novčani iznos koji se smatra obeštećenjem nakon raskida ugovora o zastupanju. U tom zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio Vrhovni sud Češke Republike postavlja se pitanje tumačenja te odredbe. Konkretnije, riječ je o tumačenju pojma „izgubljena provizija trgovačkog zastupnika” iz navedene odredbe. Pojam „provizija koju je izgubio trgovački zastupnik” u smislu druge alineje članka 17. stavka 2. točke (a) Direktive Vijeća 86/653/EEZ od 18. prosinca 1986. o usklađivanju prava država članica u vezi

²⁶ Predmet C-64/21 Rigall Arteria Management Sp. z o.o. sp. k. protiv Bank Handlowy w Warszawie S.A. (zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Najwyższy (Vrhovni sud, Poljska))

²⁷ Predmet C-574/21 QT protiv O2 Czech Republic a.s. (zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Nejvyšší soud (Vrhovni sud, Češka Republika))

samozaposlenih trgovačkih zastupnika treba tumačiti tako da je riječ o proviziji koju bi trgovački zastupnik primio za buduće transakcije između nalogodavca i novih stranaka koje mu je zastupnik doveo ili postojećih stranaka s kojima je u značajnoj mjeri povećao opseg posla, a ugovor o zastupanju nije raskinut. Na taj pojam ne utječe činjenica da su zastupniku provizije isplaćivane jednokratno. Samo ako bi ugovorene isplate provizije bile takve jednokratne isplate provizije da bi njima zastupnik već bio plaćen za buduće koristi koje bi nalogodavac nastavio imati od baze kupaca koju je stvorio zastupnik, tada one ne bi činile izgublenu proviziju. Međutim, to ne znači da zastupnik nema pravo na plaćanje odštete s obzirom na to da je izgubljena provizija samo jedan element na temelju kojeg se može utvrditi pravičnost te naknade.

5. NALOGODAVAC

Nalogodavac mora biti poduzetnik ne i trgovac.²⁸ Stoga, nalogodavac može biti i netko tko obavlja svoju djelatnost profesionalno kao što je glumac koji može zaposliti svog agenta. Trgovački zastupnik radi za nalogodavca, ali na način da obavlja svoju poslovnu djelatnost posredovanja i sklapanja ugovora.²⁹ Kako bi se bolje razumjela uloga nalogodavca treba naglasiti njegove obveze. Prema tome, nalogodavac je dužan u svom odnosu sa zastupnikom postupati u skladu s načelom savjesnosti i poštenja i s pažnjom dobrog gospodarstvenika (članak 817. stavak 1. ZOO-a). Djelovanje u skladu s načelom savjesnosti i poštenja može se odrediti pozitivno i negativno. U pozitivnom određenju podrazumijeva se da će nalogodavac unutar svojih mogućnosti podržavati trgovačkog zastupnika stavljajući mu na raspolaganje potrebna sredstva. Negativno određenje podrazumijeva da se nalogodavac suzdrži od svega onoga što bi moglo naštetiti zastupniku u obavljanju njegovog poslovanja.³⁰ Također, kada je to za obavljanje njegovih poslova potrebno, nalogodavac je dužan o svom trošku staviti zastupniku na raspolaganje uzorke, nacрте, cjenike, promidžbene materijale, opće uvjete poslovanja i ostalu dokumentaciju. Vrlo važna obveza nalogodavca je dužnost obavještanja pobliže opisana u članku 818. ZOO-a. Potrebne obavijesti podrazumijevaju sve one koje se odnose na sudbinu poslovanja u kojima je sudjelovao trgovački zastupnik, promjenu proizvodnog programa, promjene kvalitete proizvoda, uvjeta otpreme i ostalo.³¹ Zakonom je propisano da nalogodavac može imati na istom području za istu vrstu poslova više zastupnika (članak 804. stavak 3. ZOO-a). S druge strane, zastupnik ne može bez pristanka nalogodavca

²⁸ Miladin, *op. cit.* (bilj. 10), str. 255

²⁹ *Ibid.*, str. 255

³⁰ Sikirić, *op. cit.* (bilj. 4), str. 65

³¹ *Ibid.*, str. 67

preuzeti obvezu da na istom području i za istu vrstu poslova radi za drugog nalogodavca. Promatrajući ove odredbe položaj nalogodavca se na neki način čini bolji jer mu zakon dopušta da ima više zastupnika, a da bi zastupnik u istom području mogao raditi s drugim nalogodavac mora imati odobrenje prvobitnog nalogodavca. No, s obzirom na to da se radi o ugovornom odnosu moguće je njihov odnos drugačije urediti te vratiti njihove položaje u ravnotežu. Iz te zabrane da bez pristanka nalogodavca preuzima obveze na istom području i za istu vrstu poslova radi za drugog nalogodavca te iz obveze trgovačkog zastupnika da se skrbi za interese nalogodavca proizlazi zabrana tržišnog natjecanja dok ugovor traje.³²

Nalogodavac ima pravo davati razumne upute trgovačkom zastupniku na temelju članka 811. stavka 2. ZOO-a odnosno članka 3. stavka 1. c Direktive 86/635 EZ. Ograničenje na isključivo razumne upute slijedi već iz članka 4. ZOO-a, načela savjesnosti i poštenja. To pravilo (uvažava) posebice samostalnost trgovačkog zastupnika, a ovisno o okolnostima pojedinog slučaja, također, i njegov status trgovca u skladu sa zahtjevima članka 3. stavka 1. Zakona o trgovačkim društvima.³³ Stoga nalogodavac mora biti oprezan pri davanju uputa kako ni u kojem slučaju ne bi ugrozio samostalnost trgovačkog zastupnika. Upute mogu sadržavati uvjete sklapanja ugovora, s kojim klijentima će poslovati, promidžbene aktivnosti trgovačkog zastupnika. Uputama nalogodavac ima mogućnost pobliže odrediti krug klijenata kojima bi trgovački zastupnik trebao prodavati njegovu robu ili nuditi njegove usluge. Može tako usmjeriti trgovačkog zastupnika da pojača svoje napore prema nekoj ciljanoj skupini kupaca njegovih proizvoda, a može, također, jedan dio tih potencijalnih kupaca unaprijed isključiti tako da ih trgovački zastupnik ne kontaktira prilikom obavljanja svoje djelatnosti posredovanja i sklapanja ugovora.³⁴ Može, također, naložiti trgovačkom zastupniku da s određenim klijentima sklapa ugovore samo pod posebnim uvjetima kao što je plaćanje gotovinom. Nalogodavac ima na to u načelu pravo neovisno o interesu trgovačkog zastupnika na proviziju. Nalogodavac, naime, u načelu na temelju članka 818. stavka 2. ZOO-a slobodno odlučuje hoće li prihvatiti ponudu za sklapanje ugovora u kojem je posredovao trgovački zastupnik odnosno hoće li ispuniti ugovor koji je sklopio trgovački zastupnik.³⁵

Nalogodavac ne mora posegnuti za svojim pravom da daje upute kako bi trgovačkom zastupniku nametnuo svoju politiku cijena (tzv. komercijalne uvjete) glede ugovora oko kojih posreduje ili ih sklapa s trećima. Nalogodavac može ostvariti taj učinak cjenovnog diktata već

³² Miladin, op. cit. (bilj. 10), str. 289

³³ *Ibid.*, str. 289

³⁴ *Ibid.*, str. 281

³⁵ *Ibid.*, str. 281

tako što će na odgovarajući način ograničiti punomoć trgovačkom zastupniku da za njega sklapa ugovore, a kod trgovačkog zastupnika posrednika on jednostavno može odbiti sklopiti posao koji se kosi s njegovim komercijalnim uvjetima.³⁶

6. POSEBNA NAKNADA

Posebna naknada je pravni institut koji postoji kako bi omogućio trgovačkim zastupnicima da po prestanku ugovora budu na neki način nagrađeni za uspješan rad odnosno za pridonosenje nalogodavčevom poslovanju. U tu „nagradu“ koja zapravo pruža zaštitu trgovačkom zastupniku ne ulazi provizija na koju trgovački zastupnik ima pravo tijekom trajanja ugovora. Svrha posebne naknade upravo je pružanje zaštite trgovačkom zastupniku kako po prestanku ugovora ne bi ostao bez klijenata i provizije koju je zavrijedio svojim trudom pronalazeći nove klijente odnosno povećanjem nalogodavčeva poslovanja. Posebna naknada zakonski je definirana odredbom članka 830. stavka 1. ZOO-a i glasi: „Po prestanku ugovora zastupnik stječe pravo na posebnu naknadu ako je nalogodavcu našao nove stranke ili mu je značajno povećao opseg poslovanja s postojećim strankama, a nalogodavac je i po prestanku ugovora imao znatne koristi od tih stranaka, te ako plaćanje te naknade opravdavaju okolnosti slučaja, poglavito gubitak provizije u poslovanju s tim strankama“. Iz navedene definicije proizlazi da je temeljna svrha uvođenja pojma posebne naknade zaštita trgovinskog zastupnika kako bi ga se na određeni način nagradilo ako je znatno povećao opseg poslovanja ili pronašao nove stranke, ali pod uvjetom da i po prestanku ugovora nalogodavac ima korist od tih stranaka te ako okolnosti slučaja to opravdavaju. Naime, nalogodavac nastavlja poslovanje s tim strankama i njegovo mjesto na tržištu je osigurano, a zastupnik koji je od trenutka prestanka ugovora u otežanom položaju mora ponovno uspostaviti svoje mjesto na tržištu. Prema tome, uvođenje instituta posebne naknade bilo je nužno kako bi se zastupnik i nalogodavac i nakon prestanka ugovora nalazili u pravednom položaju. Pritom, iz prethodno navedene odredbe proizlazi da bi zastupnik bio u mogućnosti steći pravo na posebnu naknadu moraju biti ispunjene materijalnopravne pretpostavke. Dakle, zastupnik mora pronaći nove klijente ili znatno povećati opseg poslovanja uz dodatnu pretpostavku da okolnosti slučaja to opravdavaju, a posebno gubitak provizije u poslovanju s tim strankama. Gubitak provizije odnosi se na poslove koje je zastupnik već sklopio ili koji će biti sklopljeni u budućnosti. Osim ispunjenja materijalnopravnih pretpostavki moraju biti ispunjene i formalne pretpostavke. U članku 831. ZOO-a taksativno su nabrojani razlozi koji isključuju pravo na posebnu naknadu. Nalogodavac neće biti dužan isplatiti posebnu naknadu ako je zastupnik otkazao ili raskinuo ugovor, s time da i tada zastupnik može

³⁶Miladin, *op. cit.* (bilj. 10), str. 282

zahtijevati posebnu naknadu ako je uzrok za raskid ili otkaz ugovora bio na strani nalogodavca ili je raskinuo, odnosno otkazao ugovor zbog svoje starosti ili bolesti koja ga sprječava da nastavi ugovorni odnos. U slučaju da je nalogodavac raskinuo ugovor zbog zastupnikova skrivljenog ponašanja te ako je na temelju sporazuma s nalogodavcem zastupnik prenio ugovor na nekoga, zastupnik neće imati pravo na posebnu naknadu. Sljedeća formalna pretpostavka povezana je s gubitkom prava na posebnu naknadu odnosno zastupnik gubi pravo na posebnu naknadu te na naknadu štete, ako u roku od godine dana od dana prestanka ugovora ne obavijesti nalogodavca da će ih zahtijevati (članak 832. ZOO-a). Navedenim člankom nameće se obveza zastupnika da obavijesti nalogodavca da će zahtijevati posebnu naknadu i naknadu štete i to u prekluzivnom roku od godine dana od dana prestanka ugovora. Vrlo važna stavka kod posebne naknade je način izračuna. Prema zakonu, iznos posebne naknade ne može premašiti iznos prosječne godišnje provizije u zadnjih pet godina, a ako je ugovorni odnos trajao kraće od pet godina iznos prosječne godišnje provizije u razdoblju trajanja ugovora (članak 830. stavak 4. ZOO-a). Također, prilikom određivanja posebne naknade treba voditi računa i o proviziji koju je zastupnik dobio za ugovore sklopljene po prestanku ugovornog odnosa s nalogodavcem kao i možebitnu zabranu ili ograničenje obavljanja djelatnosti po prestanku odnosa s nalogodavcem (članak 830. stavak 4. ZOO-a). Glede izvadaka iz poslovnih knjiga nalogodavca i obavijesti o okolnostima koje utječu na visinu posebne naknade, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe zakona o obveznim odnosima o pravima zastupnika prilikom obračunavanja provizije (članak 830. stavak 5. ZOO-a). Odnosno prema članku 823. stavku 5. ZOO-a, nalogodavac je dužan, na zahtjev zastupnika, o svom trošku predati mu izvadak iz svojih poslovnih knjiga koji se odnosi na poslove koji zastupniku daju pravo na proviziju te ga obavijestiti o svim okolnostima koje utječu na proviziju. Što se tiče naknade štete sama činjenica da je isplaćena posebna naknada ne isključuje pravo na naknadu štete za iznos koji prelazi isplaćenu posebnu naknadu (članak 830. stavak 5. ZOO-a).

6.1. POSEBNA NAKNADA KOD DISTRUBUTERA KOJI SU BLISKI TRGOVAČKOM ZASTUPNIKU

Sustavi distribucije, različiti su od trgovačkog zastupanja, a razlike od samog trgovačkog zastupanja pretežito proizlaze iz vanjskog odnosa između distributera i njegovih kupaca, a s druge strane u samom unutarnjem odnosu prisutne su brojne sličnosti s trgovačkim zastupanjem jer preteže bliskost s obveznim odnosima koji su trajnog karaktera i temelje se na nalogu, mandatu.³⁷ Pravo trgovačkog zastupanja ima prema tome karakter modela i za druge sustave

³⁷ Miladin, *op. cit.* (bilj. 21), str. 975

distribucije, pri čemu se u ovom podnaslovu raspravlja o primjeni pravila o posebnoj naknadi tog modela na ostale sustave distribucije. Stoga pravo na posebnu naknadu iz članka 830. ZOO-a nije rezervirano samo za trgovačke zastupnike nego ga zavređuju i drugi distributeri, koji poput trgovačkih zastupnika, osim svojih dužni štititi interese svojeg principala, ali pod uvjetom da su ispunjene pretpostavke iz kojih se može zaključiti da su slični trgovačkim zastupnicima. Takav distributer, u biti samostalni trgovac na veliko, zapravo je ujedno i stalni posrednik u ugovaranju između svojeg principala i svojih klijenata.³⁸ Dodatna pretpostavka da posrednik u ugovaranju ima pravo na analognu primjenu članka 830. ZOO-a je da se izrijekom ili prešutno obvezao omogućiti principalu pristup klijenteli koju mu je pribavio. Problem se može sagledati i iz drugog kuta: posrednik u ugovaranju blizak trgovačkom zastupniku nema pravo na posebnu naknadu na temelju analogne primjene članka 830. ZOO-a samo ako se tumačenjem ugovora utvrdi da on nije preuzeo obvezu prepustiti klijentelu principalu.³⁹ Stranke prema tome imaju mogućnost isključiti pravo na posebnu naknadu, ako ugovore da se principalu ne trebaju prenijeti klijenti. Takvim ugovornim klauzulama treba pristupiti s dozom opreza ako su ugovorene na inicijativu poduzetnika, principala, i ako nisu potkrijepljene interesima posrednika u ugovaranju. Vrlo je lako u tom slučaju posumnjati da se takvim klauzulama nastoji ponajprije oduzeti posredniku u ugovaranju pravo na posebnu naknadu na temelju odgovarajuće primjene članka 830. ZOO-a.⁴⁰ Ako je to uistinu slučaj moglo bi se raditi o nedopuštenom i nevaljanom zaobilaženju pravila iz članka 833. ZOO-a s obzirom na to da kako je već prije naglašeno odgovarajuće pravo posrednika u ugovaranju na posebnu naknadu počiva analogijom na istim kogentnim pravilima kao i pravo njemu bliskog trgovačkog zastupnika.⁴¹

7. PRESTANAK UGOVORA

Prestanak ugovora o trgovinskom zastupanju spomenut je već kao važna formalna pretpostavka za ostvarivanje posebne naknade odnosno trgovački zastupnik ostvarit će pravo na posebnu naknadu pri prestanku ugovornog odnosa osim u tri iznimna slučaja isključenja prava na posebnu naknadu. Kao izričiti način prestanka ugovora u ZOO-u propisuju se raskid i otkaz ugovora, a također se iz članka 830. stavka 2. ZOO-a zaključuje da ugovor prestaje i smrću fizičke osobe, odnosno prestankom postojanja zastupnika koji je pravna osoba. Redovni prestanak ugovora o trgovačkom zastupanju razlikuje se je li ugovor sklopljen na određeno vrijeme ili se radi o ugovoru koji je sklopljen na neodređeno vrijeme. Zakonom je propisano da

³⁸ *Ibid.*, str. 1009

³⁹ *Ibid.*, str. 1010

⁴⁰ Miladin, *op. cit.* (bilj. 21), str. 1010

⁴¹ *Ibid.*, str. 1010

ako se ne ugovori drukčije, ugovor o trgovinskom zastupanju sklapa se na neodređeno vrijeme. (članak 827 stavak 1. ZOO-a). Ugovorom sklopljenim na određeno vrijeme smatra se onaj u kojem su stranke unaprijed točno dogovorile njegovo trajanje. Dakle, do njegovog prestanka dolazi protekom ugovorenog vremena. Ako strane nastave ispunjavati ugovor sklopljen na određeno vrijeme i nakon proteka vremena na koje je ugovor sklopljen, smatrat će se da su sklopile novi ugovor istog sadržaja na neodređeno vrijeme (članak 827 stavak 2. i 3. ZOO-a). U tom slučaju primjenjivat će se i odredbe o otkazu ugovora s time da se vrijeme trajanja ugovora na određeno vrijeme uzima u obzir pri izračunavanju dužine otkaznog roka (članak 828. stavak 6. ZOO-a). Otkaz ugovora se prije svega primjenjuje na ugovore sklopljene na neodređeno. Nadalje, svaka ga strana može otkazati pisanom obaviješću upućenoj drugoj strani, poštujući otkazne rokove određene zakonom (članak 828. stavak 1. ZOO-a). Dužina otkaznog roka ovisna je o trajanju ugovora i iznosi po mjesec dana za svaku započetu godinu trajanja ugovora, a ako je ugovor trajao duže od pet godina, otkazni rok iznosi šest mjeseci. Strane nemaju mogućnost ugovaranja kraćeg otkaznog roka, a ako ugovore duži, taj rok mora biti jednak za obje strane (članak 828. stavak 2., 3., i 4. ZOO-a). Do raskida ugovora može doći iz važnih razloga koje stranka mora navesti, a poglavito zbog neispunjenja ugovorne obveze druge strane ili zbog promijenjenih okolnosti, svaka strana može raskinuti ugovor na neodređeno vrijeme bez otkaznog roka, odnosno raskinuti ugovor na određeno vrijeme prije isteka vremena na koje je sklopljen (članak 829. stavak 1. ZOO-a). Kada se jedna od ugovornih strana odluči koristiti svojim pravom na raskid ugovora bez otkaznog roka ili prijevremeno, ona je dužna u obavijesti o raskidu koju upućuje drugoj strani iznijeti razloge na kojima temelji raskid. Ovo pravo strane ne mogu ugovorom isključiti ili ograničiti (članak 829. stavak 2. ZOO-a). Vrlo je važno navesti razloge za raskid jer neosnovani raskid ugovora dovodi do određenih posljedica. Ako je izjava o raskidu ugovora dana bez važnih razloga, a radi se o ugovoru sklopljenom na neodređeno vrijeme, takva se izjava smatra otkazom s redovitim otkaznim rokom. Također, ako se radi o neosnovanom raskidu, druga ugovorna strana imat će pravo na naknadu štete. Osim toga, neosnovani raskid daje pravo drugoj strani da raskine ugovor na neodređeno vrijeme bez otkaznog roka, odnosno da raskine ugovor na određeno vrijeme prije proteka vremena na koje je sklopljen (članak 829. stavak 3., 4., i 5. ZOO-a).

8.UGOVORNA ODREDBA O ZABRANI ILI OGRANIČENJU OBAVLJANJA DJELATNOSTI

Ugovorna odredba o zabrani ili ograničenju obavljanja djelatnosti rezultat je volje ugovornih strana. Trgovački zastupnik i nalogodavac mogu ugovoriti dvije vrste zabrane konkurencije.

Prva se odnosi na vrijeme trajanja ugovora i proizvoda koji su konkurencija proizvodima nalogodavca, a druga se odnosi na zabranu zastupanja konkurentskih proizvoda nakon prestanka ugovornog odnosa. U našem zakonodavstvu ugovorne strane imaju pravo ugovaranja potpune ili djelomične zabrane poslovanja trgovačkog zastupnika. Prema članku 834. ZOO-a ugovorna odredba zabrane ili ograničenja obavljanja djelatnosti bit će valjana ako je u pisanom obliku te ako se odnosi na isto područje, iste osobe ili iste robe na koje se odnosio i sam ugovor o trgovinskom zastupanju. Posebnost je da kad ugovor prestane zbog razloga koji su na strani nalogodavca, takva ugovorna odredba obvezuje zastupnika samo pod uvjetom da mu nalogodavac po prestanku ugovora plati posebnu naknadu te ako mu u razdoblju trajanja zabrane ili ograničenja obavljanja djelatnosti plaća dodatnu mjesečnu naknadu u iznosu koji je jednak prosječnom mjesečnom iznosu provizije na koju je imao pravo u zadnjih pet godina, a ako se radilo o ugovoru koji je trajao kraće od pet godina, u iznosu koji je jednak prosječnom mjesečnom iznosu provizije na koju je imao pravo za vrijeme trajanja ugovora. Ovakva klauzula o zabrani konkurencije može obvezivati trgovačkog zastupnika samo do dvije godine od prestanka ugovora. Zastupnik ima mogućnost ne poštivati odredbu o zabrani, ali pod dva uvjeta. Prvi uvjet je da je došlo do raskida ugovora zbog nalogodavčeva skrivljenog ponašanja, drugi uvjet da u roku od mjeseca dana pisanom izjavom priopći da neće poštovati odredbu o zabrani ili ograničenju obavljanja djelatnosti (članak 834. ZOO-a).

9. ZAKLJUČAK

Kao što je prije već napomenuto, ugovorom o trgovinskom zastupanju zastupnik se obvezuje da će za vrijeme trajanja ugovora voditi brigu da treće osobe sklapaju ugovore s njegovim nalogodavcem i da će na taj način posredovati između nalogodavca i njih, te da će, ako je tako ugovoreno, i sklapati ugovore s trećim osobama u ime i za račun nalogodavca, a obveza nalogodavca je da će zastupniku za svaki ugovor kojega je on sklopio ili koji je sklopljen njegovim djelovanjem platiti određenu proviziju (članak 804. stavak 1. ZOO). Ovakvom formulacijom zakonom je, osim zastupanja u najužem smislu, obuhvaćen i niz drugih poslova koji zapravo više odgovaraju obvezama posrednika. Radi se zapravo o suvremenom shvaćanju zastupanja, koje se ne sastoji samo od sklapanja poslova u tuđe ime i za tuđi račun već i od obavljanja niza drugih faktičnih a tako i pravnih radnji, a što zapravo rezultira sveobuhvatnijom zaštitom interesa zastupanog.⁴² Trgovački zastupnik svoju aktivnost obavlja slobodno i samostalno što ga razlikuje od drugih. Ugovor o trgovačkom zastupanju ujedno je i trajan

⁴² Gorenc, *op. cit.* (bilj. 1), str. 137

ugovorni odnos, jer kako je to u doktrini istaknuto, treba imati određeni početak i kraj.⁴³ Zaštita interesa nalogodavca kao jedna od ključnih obveza zastupnika nije jednostrana jer je podjednako nalogodavac dužan štiti interese trgovačkog zastupnika. Odnos povjerenja istaknuta je karakteristika trgovačkog zastupanja. Daljnje obveze zastupnika su čuvanje poslovne, profesionalne i službene tajne nalogodavca, postupanja u skladu s načelom savjesnosti i poštenja, primjenjivanja pažnje dobrog gospodarstvenika, držanja uputa nalogodavca, obavještavanja nalogodavca o ispunjenim ugovornim obvezama, vraćanje stvari danih na uporabu. Nalogodavac je kao i zastupnik obavezan postupati u skladu načela savjesnosti i poštenja, a osim toga istaknuta je dužnost stavljanja na raspolaganje potrebne dokumentacije, davanje obavijesti zastupniku potrebne za ispunjenje ugovora, u razumnom roku obavijestiti zastupnika o prihvatu ili odbijanju ponude ili o neispunjenju ugovora u čijem je sklapanju sudjelovao zastupnik i pravodobno obavještavanje zastupnika o smanjenju opsega poslova. Najznačajnija obveza je isplata provizije, a u pod određenim uvjetima i posebne naknade. Položaj ugovornih strana kroz povijest se mijenjao, različito su bile definirana prava i dužnosti trgovačkog zastupnika i nalogodavca. U suvremenom pravu teži se njihovoj ravnoteži, kako bi se u potpunosti ostvarilo jedno od temeljnih načela obveznog prava – načelo savjesnosti i poštenja. Naizgled jača uloga nalogodavca dovedena je u balans kogentnim zakonskim odredbama s trgovačkim zastupnikom koji postaje ključna figura trgovačkog prava i produžena ruka nalogodavca.

⁴³ Sikirić, *op. cit.* (bilj. 4), str. 21

LITERATURA

1. Gorenc, Vilim, Osnove trgovačkog prava, Zagreb, 2001.
2. Gorenc, Vilim; Belanić, Loris; Momčilović, Hrvoje; Perkušić, Ante; Pešutić, Andrea; Slakoper, Zvonimir; Vukelić, Mario; Vukmir, Branko, Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb, 2014.
3. Predmet C-574/21 QT protiv O2 Czech Republic a.s. (zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Nejvyšší soud (Vrhovni sud, Češka Republika))
4. Predmet C-64/21 Rigall Arteria Management Sp. z o.o. sp. k. protiv Bank Handlowy w Warszawie S.A. (zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Najwyższy (Vrhovni sud, Poljska))
5. Prof. dr. sc. Petar Miladin, Primjena čl. 830. ZOO-a (posebna naknada) analogijom na distributere koji su bliski trgovačkom zastupniku, izvorni znanstveni rad, Pravni fakultet, Zagreb, 2022
6. Prof. dr. sc. Petar Miladin, Trgovačko zastupanje kao dio trgovačkog statusnog i trgovačkog materijalnog prava, izvorni znanstveni rad, Pravni fakultet, Zagreb, 2021
7. Sikirić, Hrvoje, Ugovor o trgovačkom zastupanju u poredbenom trgovačkom i poredbenom međunarodnom privatnom pravu, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 1994.
8. Zakon o obveznim odnosima ("Službeni list SFRJ" br. 29-462/78 od 26.5.1978.), <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-obveznim-odnosima-1980>), posjećeno 19. lipnja 2023.